

Numerul 40.

Oradea-mare 3/16 octobrie 1904.

Anul XL

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Raza soarelui . . .

*Tu raza soarelui de vară,
Ce caldă străluciai de sus,
De ce-ai apus atât de iute,
De ce-ai apus ?*

*Tu floarea dragostei curate,
Ce-abiă erai doar un boboc,
Te-ai mistuit fără de vreme
De-al primăverii tale foc...*

*De ce nu vor fi fost ei vrednici
De darul teu cel bun și sfânt,
Doi tineri, carii se iubiră
Atât de mult p'acest pământ ?*

*De ce le-ai despărțit cărarea,
Punând prăpastii între ei ;
De ce le-ai stins lumina vieții,
Făcându-i, Doamne, din buni rei ? !*

*Nu-i vezi tu albi de desperare,
Topindu-se de-atâta dor ?...
Pedeapsa cea mai nemiloasă
De ce-ai pus tu asupra lor ? !...*

Elena din Ardeal

Gimnaziul nostru și teatrul român.

(Fine.)

III. Instituțiunile noastre filantropice și teatrul.

Gimnaziul nostru are 4 instituțiuni de binefacere. Toate 4 fondate pe iubire față de deaproapele și recunoștință față de cei bine meritați. Baze solide, cari ne mângăie cu speranța, că instituțiunile întemeiate pe ele vor deveni cu timpul factori puternici pentru promovarea culturii și educațiunii naționale.

I. Cea dintiu, după vechime, e „Fondul elevilor bolnavi”. L-a întemeiat corpul didactic de la gimnaziu la 1885 din venitul curat rezultat de la o reprezentație teatrală anume predată spre acest scop de o trupă de diletanți recrutați dintre membrii familiilor profesorilor. Fondul prevede elevii și profesorii cu medicină și îngrijire în caz de boală. Crește parte din taxele anuale de câte 1 cor. de la fiecare profesor și elev, parte din venitul ce prisosește de la maiorul elevilor și alte conveniri sociale aranjate spre acest scop, precum și din ajutoarele, ce încurg de la unele institute de credit și economii, între cari locul I îl ocupă Albina din Sibiu, de unde de la 1896 încoace în fiecare an primim câte 200 cor. Are capital de 9579 cor. 73 fil. depus cu 6% și 5 $\frac{1}{2}$ % la „Crișana” și se administrează de o comisiune specială.

II. A doua instituție e „Fondul de premii” înființat la 1891 de erezii repausatei Catița Feier din Brad și sporit cu cununa eternă depusă pentru regretatul P. Absolon Feier. Menirea e: premiarea elevilor morali și diligenți. Capitalul a crescut de la 40 cor. la 125 cor. 45 fil.

III. A treia instituție e: „Fondul Andreiu Șaguna”. L-a înființat reprezentanța gimnazială la 16/28 iunie 1898 cu ocazia aniversării a 25-ea de la repausarea M. Andreiu. Menirea lui e: premiarea

elevilor diligenți cu cărți școlare cu ocaziunea serbării zilei sântului Andrei la 30 novembre. După ce capitalul va fi crescut și fondul va dispune de mijloacele de trebuință, va prevedea elevi mizeri cu cărți școlare și îmbrăcăminte corespunzătoare. Din 400 cor. fondul a crescut în 6 ani la 819 cor. 88 fil. de și s'a inactivat deja la 1898 în anul înființării.

IV. A patra e: „Fondul Masa studenților“. S'a înființat și organizat la 1901 din „Fondul convictului“ inițiat la 1896 cu 32 cor., ce au prisosit de la o reprezentațiune teatrală și din „Fondul de ajutoare“ de 72 cor. prisosit tot de la o produțiune teatrală. Tinerimea studioasă română din Zarand a dezvoltat zel laudabil în aceasta direcție. Menirea e: providerea elevilor mizeri, dar cu conduită bună și notă generală de „bine“ cu prânz gratuit corespunzător.

S'a inactivat la 1/14 martie 1901. Numeră deja 38 binefăcători fondatori (à 50 cor.), 68 binefăcători pe viață (à 20 cor.) și mai mulți ajutători. 36 institute de economii și credit în frunte cu Albina, Victoria și Crișana contribuie an de an cu o părțică din venitul lor curat în favorul acestei instituții de binefacere. La 31 decembrie 1903 a avut capital de 15.359 cor. 67 fil. și a provăzut în 1903/4 pe 8 elevi cu prânz gratuit. Din venitele fondului 20% se capitalizează și 80% se întrebuințează. Astfel creșterea e sigură.

Iată că teatrul român a venit deja într'ajutor așezămintelor filantropice de la noi.

Dacă aș cuteză să obosesc și mai departe atențiunea Il. adunări, aș putea dovedi, că zarandani de la par. Nicolae Butariu (din Bodești lângă Hălmagiu) și dr. Iosif Hodoș, președintele constituantei din Deva de la 4 și 5 octombrie 1870 au dezvoltat interes față de teatrul național. Deja erau convinși și ntr'una se nțărese în convingerea, că teatrul național — templul artelor — e chemat să sprijinească biserica și școala întru 'mplinirea chemării lor, creșterea poporului român în cele bune și frumoase.

De la Milo-Ionescu până la Podoabă-Petulescu, cari au atins Zarandul, toți s'au depărtat încântați de onorurile aduse Thaliei române. „Am fost primit ca un rege“, zicea Milo referindu-se la Ardeleni și de sigur în această laudă și zarandani au o părțică. Dovadă aceasta, că iubirea de teatrul național e sădită în inima Românului.

Cel ce voește să se convingă despre cele afirmate, cetească: „Istoricul societății pentru fond de teatru român“, scris în anuarul I de însuși președ. dl Iosif Vulcan, care a trăit și nțărunțit dând Thaliei române viață prin activitatea sa; cetească „Prima societate teatrală română de ambulanță în Transilvania“ din anuarul IV de dl Vas. Podoabă și publicațiunile dlui dr. Val. Braniște despre „Societatea teatrală G. A. Petulescu“ din anuarul V, precum și „Mișcarea teatrală de la noi“ din analele III—VII pe anii 1898—1903 și va află, că teatrul român își are templul seu și în Zarand. Aceasta impregiurare, precum și produțiunile teatrale, ce se dau an de an în comunele frunțase în favorul instituțiilor noastre culturale filantropice: indemnă-au pe conducătorii societății să descindă în mijlocul nostru, ca să ne vadă templul, poporul și inteligența și să ne însufletească întru cultivarea limbei, datinelor străbune și artelor frumoase.

Salut respectuos pe reprezentanții Thaliei române, și mulțămesc Il. adunări pentru atențiune.

Enachița Văcărescu și-a terminat testamentul cu următoarele vorbe sfinte:

„Urmașilor mei Văcăreștil
Las voue moștenire:
Creșterea limbei românești
Ș-a patriei cinstire!

Eu încheiu: Rugându-ve, Fraților, binevoiți să ne aduceam aminte de regeneratorii și întemeietorii așezămintelor noastre culturale! nizuindu-ne opera începută de ei și erezită nouă s'o desevarșim! De Thalia română să 'ngrijim, limba maternă să ni-o cultivăm!

Brad, 5/18 august 1904.

Dr. P Oprișa.

P a s t e l

*În fundul luncii printre brazi
S'arată luna aurie
Și razele-i aprind în dos
Un pisc de munte măestos:
Ard brazi în zare-o mie.*

*Și tot în sus tot mai spre cer
Regina nopții se avântă,
Cu zor și ca un riu umflat
Inundă lunca 'n lung și lat
Cu zarea-i lină blândă.*

*La marginea întinsei lunci,
Întocmai ca o pază trează,
Chiar la intrarea în brădet,
E stâna — par că-i un pichet
Și-n ea doi înși cineză.*

*În preajma stânei staulul
Și-n el vr'o 80 de oițe
Iar Burcuș — bietu-acum bolnav,
Un câne credincios și brav,
E-ntins sub o laviță.*

*Par obosiți cei ciobănași,
Iar cina li-e pe isprăvite
Și vremea trece pas de pas
Făr' de odihnă și popas:
S'a pus toți pe durmire.*

*Și dorm ciobanii-n stână duși,
Dorm oile în staul gloată
Și doarme dus și cânele,
Ba doarme chiar și muntele,
Visează lumea toată.*

*În alte lumi sunt toate toți
Și numai amoroasa lună
Încet în pas tremurător
Se-nalță, un sărut de-amor
Pe pisc ca să depună.*

La școală 'n oraș.

Examenarea și înscrierea.

A biă după ce-am așezat caii în grajd și căruța sub șop, au început a se ridică norii. Acasă eră numa nănașa.

Ajunși la școli, tata se informează, că cine e învățător pe clasa a patra.

Îl căutam acasă, lângă biserică, în casele unde e astăzi azilul românesc de copii. Cetiă la o masă în mijlocul curții. După schimbarea vorbelor de trebuință cu tata, fără a se mișcă de pe scaun, începù:

— Apoi să-mi spui tu mie, băete, cari sunt semnele celor patru *operațiuni*?

Eu: ??

După o pauză oarecare me uit mirat la tata...

— Atunci scrie-le, dacă nu le știi spune pe nume, zise învățătorul...

Aș fi vrut, să scriu. Dar nu știeam ce să scriu și nici n'aveam cu ce și pe ce! Observând învățătorul, că nu mi-a dat „recusite de scris“, adause:

— Fă-le cu unghia pe părțile cărții acesteia!

Eu me uit când la carte, când la unghii...

Tata nerăbdător: Apoi ce, ori nu mai știi nimic din comput? Doar știi tu să faci socoteli...

M'am trezit. Prind bine cartea în mâna stângă și cu unghia degetului arătător al mâinii drepte fac un X, grăbindu-me a zice:

— Țsta e semnul mulțirii!

Învățătorul dă să vadă semnul, dar nu-i găsiă urma...

Tata: E cam greu, că băetul și-a tăiat tocmai eri unghiile.

— Nu-i nimic, zise învățătorul. Spune-mi acum, băete, cum se cheamă și cum este semnul *adițiunii*?

Tata către mine: ...al adunării, adaugerii...

„Semnul adității, adunării, adaugerii? Ce poate fi ăsta? Când adunăm, scriem numerii unul subt altul și-i adunăm, fără a-i mai însemnă...”

Eră cam lungă tăcerea și învățătorul începuse a-și perde răbdarea.

— Apoi de semnul ăsta ca o cruce, la care îi zice *plus* (și face pe masă cu degetul un +) n'ai auzit?

— Nu, noi am adunat în școală fără plus.

— Atunci știi de sigur care e semnul *subtracțiunii* și se uită la tata...

Tata: ...al scoaterii...

— Noi am scris totdeauna numărul ăl mai mic subt ăl mai mare și așa am scos totdeauna.

— Cum, îl întreabă pe tata, tu n'ai luat semnele acestea?

— Cum să nu le fi luat! Dar trebuie să știi, că strengarul ăsta numa școlii nu i-a purtat grije...

De rușine par că sta să se surpe pe mine urloiul de peste vale al morii lui Pilonis.

— Apoi să știi, băete, că semnului de sub întrebare îi zice *minus* și se face așa (trage cu degetul pe masă un -).

— Poate știi să-mi spui semnul *divisiunii*; — (cătră tata) cum i-ați zis voi?

— Împărțeală... am folosit termini poporali.

Dar nici n'a isprăvit tata bine și eram gata cu respunsul.

— Doue puncte unul sub altul.

Îmbărbat învățătorul, că-i știusem doue semne din patru, a continuat cu examenarea.

— Știi ceti?

Tata: La cetit se pricepe; nu-i mai cad din mână cărțile de povești!

— Atunci să vedem ce știe din geografie! Spune-mi tu mie, băete, cari sunt *regiunile orizontului*?

Tata: Cele patru părți ale lumii.

Eu: Resărit, apus, mează și mează-noapte.

— Bine, dar alte numiri nu cunoști tu pentru aceste regiuni?

Eu: ??

El: N'ai auzit de ost, vest, sud, nord?

Eu: Zău, că n'am auzit!

— Știre-ai să-mi spuni acum: în ce an ne aflăm?

La întrebarea asta me străpunseră ca fulgerul fiorii unei amintiri. Me luase adecă tata în căruță cu el, ducându-se la o conferință învățătorească. Am tras la învățătorul local. Remas numai cu dna dăscăliță, se vede, că-i deșteptasem interesul, că mi-a făcut onoarea de-a sta de vorbă cu mine, punându-mi mai multe întrebări, după ce-mi dăduse o carte cu „sfinți“ (așa le ziceam la chipuri). Întrebarea cea din urmă a fost: Știi, tu, în ce an suntem? Respunsul: m'am roșit ca racul fierț și n'am cutezat să i me mai uit în față. Atunci mi-a zis: „Văd eu, că ești prea micuț, ca să știi asta. Uite, îți spui eu, dar să nu uiți: „azi numerăm de la Christos anul 1887“. De-atunci știeam și 'n vis în ce an suntem. Fără întârziere și cu mare siguranță i respund învățătorului:

— În anul 1889 de la Domnu nostru Isus Christos — și 'n gând îi trimiteam mulțumite „dnei învățătorese“ din Bod. Cine știe, dacă fără lecția ei, m'aș fi trudit cu anul de la Christos, în care ne aflăm!?

— Bine, băete, bine. Acum spune-mi: ce dealuri sunt pe hotarul comunei voastre?

— Dealul...

— Învață-te și repetează totdeauna întrebarea în respuns!

— În hotaru comunei noastre sunt dealurile: dealu Prepeleagului, al Fântânelelor, al Știmnyșului, al Mălăului, pe Gamforbor, în Unghiu-Ursului...

Tata: ...no, noa, vezi că ăstea nu-s dealuri...

Eu: ...și dealul din fundul grădinii noastre, unde ne dăm cu sania...

— Se vede, că-ți place sania...

Tata: mai tare ca școala...

— Acum spune-mi riurile și văile de la voi!

— Valea din fund... Riurile și văile de la noi sunt: Valea din fundu grădinii noastre, unde ne scaldăm și prindem pește; valea, care curge pe la moară; valea din câmp, da aia e ha de la moară; valea de cătră Măerus...

— Bine, bine, dar spune-le pe nume!

— ...că n'au nume, noi așa le zicem!

Tata: Dară n'au, zăpăciturile! Valea din fundul grădinii nu e a Țiganilor? Cea de la moară e Valea-Morii; valea de cătră Măerus, nu e a Hotarului? Și-apoi de Olt nu știi nimica?

— Ba știu, că acolo s'o 'necat Ion al Cucului.

— Apoi, frate Stoica, băetul teu, știe ceva, dar n'are pregătirea, ca să poată urmări prelegerile mele. Înscrie-l în clasa a treia, ca să se dedea cu învăța-

tul la lucruri mai ușoare. Clasa a treia o are Dobrean.

Pe drum înspre gimnaziu am început a plânge.

— Tati, io nu remăiu aici. Me duc acasă. Dacă me lași aici, fug. Io nu pociu învăță aici...

— Taci, prostule, nu mai plânge. Nu te spăria! Dobrean e altfel de om.

Fieiertatul învățător m'a pus să citească și să istorisească cuprinsul bucatii cetite. Mi-a dictat apoi, să scriu pe tablă. Am scris

Femeia spală rufele

— Ești gata?

— Sunt gata.

— Și ai terminat cu scrisul?

— Am isprăvit... femeia spală rufele.

— Nu mai ai de scris ceva?

— Nu, căci am scris tot... femeia spală rufele.

— Apoi, nu știi tu, că după toată *proposiția* scrisă se pune punct.

Eu me uit nedumerit.

Tata: Ai învățat doară, că după ce scrii o ziceră, trebuie să pui punct după ea.

Atunci m'am grăbit și-am pus punctul.

***

Întorși acasă, încă din coridor îl întrebă nașa pe tata:

— Da, în ce clasă ai înscris băiatul?

— Apoi, l'aș fi putut înscris, cumătră, pe-a patra, dar mi-am luat seama, că poate i-o fi greu și...

— Cum? L-ai făcut să-și peardă un an? La dracu și dta cumetre! Un an doară nu e jucărie. L-ai înscris? Las', că me duc eu cu el după amezzi și-l înscris pe-a patra.

— Acum e târziu, cumătră. I-am luat și cărțile după-a treia. Că vezi și dta tot e mai bine, dacă băiatul n'are greutăți la 'nceput până se dedă cu 'nvățătura. Și l-aș fi 'nscris io poate pe-a patra, dar n'am vrut nici pentru învățător. Tocmai anul ăsta s'o nemerit să fie Tapu pe-a patra și e prea om uricios și reu cu băeții...

Eu într'un colț me bălăbăniam în gând cu niște vorbe grele:

„Băiatul teu, frate Stoica, știe ceva, dar... dar nu-i pentru clasa a patra!“

Dionisie Stoica.

S o n e t.

Vezi ce mândru ne zimbește
De pe cer frumosul soare...
Și prin aer cum plutește
Rândunica, o vezi oare?...

Vezi și lunca că 'nflorește;
Iar pădurea-i toată verde
Și prin iarba care crește
Vezi izvorul cum se perde? ..

Și ce mândru e pe-afară. —
Numai tu tot stai în casă
Și-ți plângi soartea ta amară.

Tu acum de plâns te lasă:
Nu mai plânge, că sub glie
Ce-a intrat nu mai învie!

Caransebeș 1904.

Cel din urmă prinos.

Ne-am dus, cu toate că știeam că n'o să izbutim. Ne eră inșe atât de drag să-l privim cum se frământă să ne dovedească cu argumente neresturnabile, că într'adevăr viața asta, trăită în sgomotul lumii n'are nici un senz — și că dimpotrivă — e atât de frumoasă, atât de poetică și liniștită viața călugărească.

Pe la mijlocul cășlegilor ne-a spus că o să părăsească seminarul, nu inșe spre a lăpădă reverenda, ci spre a îmbracă peste ea anterul. L-am luat în ris, nu ne puteam adică împacă cu gândul, ca Ignatie, „cel mai smerit între clerici“, cum își zicea el, să poată deveni „cel mai smerit între monachi“.

Iar dacă apoi am văzut că nu-i glumă, două săptămâni de-arândul, zilnic l-am cercetat în infirmerie, unde niște friguri îl aruncaseră și de unde mâne avea să iese... și să intre în mănăstire.

Cercat-am în astă vreme să-i arătăm că tot se mai află ceva frumos și în „noroiul murdar al acestei lumi trecătoare“, cercat-am să-i dovedim cât e de greu jugul ce vrea să-l poarte — și la urmă cercat-am să aflăm motivul adevărat al hotărării lui.

Drept respuns la toate „obrazniciile“ noastre, el ne desvoltă cu toată tăria argumentelor etico-dogmatice, scripturale și istorice, teoria lui despre „desevârșirea“ vieții călugărești — și la urmă ne spunea că singur dorirea acestei vieți deseavârșite l-ar împinge la acest pas.

Am deschis ușa infirmeriei. Am dat binețe, nici un respuns. Ignatie eră în genunchi înaintea icoanei Celei Neprihănite.

Departate de a socoti aceasta drept efectul farizeismului, — cum obicinuiam ceialaltii clerici — ne-am apropiat de el. Nu se rugă. Nu medită. Plângea. Nu l-am conturbat, ne-am așezat pe pat și pe scaune. Peste puțin se ridică, ne întinse mâna la tus-patru — și se așeză apoi pe pat lângă mine. Focul ardea în sobă, eră atât de cald, cât noi am fost nevoiți să lăpădam reverenzile, el inșe n'a lăpădat-o, poate de teamă să nu i se vadă scapularul ce-i atărnă pe piept — și despre care el credea că noi n'avem cunoștință.

— De ce plângi, Ignatie? l-am întrebat eu.

— Am comparat — replică el — sublimitatea statului în care vreau să intru cu ticăloșia mea... cu nevrednicia mea și... am trebuit să plâng!

— Aș! — zise unul dintre ortaci — voi credeți? Îi pare de sigur reu de lume...

— Și de mironosița cu ochi albaștri ce n'a fi venit la vreme să-i ungă inima cu neprețuite comori de dragoste și care astfel îl aduse la desperare — adăugă al doilea ortac — devenit popular pentru aplicarea deasă a acestei fraze.

— Ei, nu te mai face, Ignatie, — zise al treilea — spune-ne mai bine sincer — de ce vrei să te călugărești? .. Pe noi nu ne imbeți cu apă rece, erau doar prea din inimă izvorite lacrămile tale...

— Voi tot voi! întrerupse suspinând Ignatie. Ei bine, ve spun — cu toate că am fost hotărât să nu spun nimerui...

Și cu aceste izbucni într'un plâns sgomotos, din care abia se opri în cinci minute, vreme destul de lungă pentru curiozitatea și nerăbdarea noastră.

I. Dan.

Un duel infricoșat

I

„O lume fără de Florica — începù Ignatie — nu e lume, e numai o palidă copie a ei. Nime nu poftescă de la mine să trăiesc într'o copie de lume, fără Florica, fără ochii ei albastri, fără părul ei bălai, fără obrăjorii ei rumeni și fără gurița ei zimbitoare. Și știți voi cine e Florica? Adică nu cine e, pentru că Florica nu mai e? știți voi cine a fost Florica?...

Sunt treisprezece ani de atunci. De atunci de când am cunoscut-o. Eram de noue ani, eră de șapte ani. Eu pășteam doi junci, ea păștea doi viței. Eu cutrieram cât eră ziuica de mare pășunea cu juncii mei, ea stetea cu vițeluşii ei toată ziua în capul satului. Eu îi duceam seara acasă sătui „dobă“ — ea „lepsiți de foame“. Și atâta jale me cuprindea când o vedeam ghemuită după un moșinoi, cu ochii țintă la viței — să nu cumva să „tleacă pâlăul“. Și cântă ziua 'ntreagă, de resună păduricea de salcâmi din „Grobiste“.

Am cercat de câteva ori să me însoțese cu ea să-i duc viței cu juncii mei pe deal — „n'a vlut“. Îi eră teamă că o voiu pune-o tot pe ea să-i abată, ca „mai bătlân“ pe de-o parte — și ca „domnișol de la școala din olaș“ pe de altă parte. Am rugat-o să vie, că-i vom abate pe rând, odată eu, odată ea, „n'a vlut“, doar juncii mei erau mai „mali“ ca a ei.

M'am învoit să-i abat eu de doue ori și ea odată, nici așa; în urmă eu de trei ori, ea odată, așa a „vlut“, doar juncii mei erau de „tli oli mai mali“ ca a ei. Și umblam ziua 'ntreagă pe coastele „Chișerdeului“ și mărginiam „juncii“ (pentru că Florica plângea dacă-i ziceam că a ei is numai viței) pe unde eră mâncarea mai bună, iar seara i duceam acasă tot „dobă“.

Și povestiam de tot ce ne trecea prin minte, numai de lupi nu, pentru că atunci plângea. Eu îi spuneam povești, cetite de prin cărți — câte-odată i cetiam cărți de „păcălituri“ cu țigani și jidovi, cu de cari îmi umpleam în toată dimineața traista. Și atunci ridea de i se vedea locul de unde-i căzuse doi dinți — știrbindu-i frumosul șir de mărgăritare albe ca alabastrul. — Și nu ne-au închis toată vara decât odată numai, din cucuruzele satului vecin. Atunci a plâns mult, mie mi-a fost milă de ea și am dat zălog păzitorului cuțitașul meu cu toate că „juncii“ ei apucase.

La urmă... ce să ve mai spun? Toată ceata copiilor me socotia îndrăgit în Florica. — Și poate aveau dreptate... adică... nu rideți... eu nu-mi aduc aminte să fi fost vre-o clipă din viața-mi, în care să nu fiu îndrăgit...

II

Ei, dar e mult de atunci. A vremilor negură deasă le-a acoperit pe toate. Și acum, aproape fiind de mormânt, de mormântul trist și rece al mănăstirii, atâta mi-e de drag să le descoper pe toate, erau doar așa de frumoase vremile pe atunci!

Am intrat în gimnaz. Sgomotul vieții de la oraș, și mai ales sgomotul nuielilor de trestie ce lunecau pe spatele mele când nu conjugam bine pe „laudo“ — alungară din minte-mi așa zisul „ideal“ al copilăriei mele. Iar mai târziu, când am început a purtă guler întărit, altele și altele se perândară în creerul

meu, doar me țineam om mare, rogu-te, eram în gimnaziul de sus. Țin bine minte, m'am „amorizat“ într'o copilă frumoasă bălaie, pe care — fie zis între noi — am pupat-o într'o dimineață de douzeci și șapte de ori pe neresufiate — și care — sunt patru ani de-atunci, se măritase după un viitor frate în Christos, lăsând în jale adâncă pe nemângăiatul ei Ignatie...

III

Florica se făcuse mare. Eu n'o vedeam cât eră vara decât duminica — atunci iar numai în treacăt „nu me dimiteam“, rogu-te, a sta de vorbă cu fiecare, vre-un zimbet poate — dacă se mai furișă pe buzele amândurora — alt ceva nimic. Totuș, când eră inevitabilă întâlnirea față în față și nu erau oameni prin prejur, ea deslegă sacul cu poveștile și scotea rând pe rând frumoasele amintiri din și mai frumoasa copilărie, decând umblam cu vitele — decând ieșiam seara la uliță și ne prindeam cu copiii în horă, și jucam de nu dai doue — și la stânga și la dreapta, când încet și când mai iute, după cum eră cântarea!

Și când îmi reamintia câte-o clipă ce poate eră însemnată și în sufletul meu, atâta m'aprindeam la față și așa-mi venia s'o string odată la piept — și să me uit așa cu ea, un veac întreg de om. Și dacă n'am făcut-o, se vede că nu știu ce eră în mine, ce me opria s'o fac, poate tot deșarta ambiție ce mi-a croit-o murdara viață de la oraș.

IV

Am isprăvit clasele gimnaziale — și am intrat apoi în seminar.

Dragi colegi, sunt aproape de patru ani în seminar — și ve mărturisesc că nicăiri n'am fost atât de fericit ca aici. Aici unde toate grijile lumești ți-le uiți, topindu-ți inima în dragostea lui Dzeu, unde fumul de tămâie îți prinde atât de bine și glasul clopotelor atâta te induiosează. Aici, între zidurile acestea, aici me gândiam mult la Florica.

Și din ce mai mult gândiam la ea, din ce mai frumoasă-mi părea, ochii ei din ce mai albastri, părul ei din ce mai bogat, sinul ei de fată mare, din ce mai rotund, și mijlocul ei — din ce mai subțire. Steteam în grădina cu copacii verzi, și meditam îndelungat — și-i vedeam par că profilul formându-se în spațiul dinaintea ochilor mei, cu fața palidă și buze suptiri și vinete și totuș atât de frumoasă eră. Și atâta cercam să observ măcar un zimbet pe buzele ei — până ce me trezia din aiurările mele foșnetul vre-unei reverenzi.

Așa mi-am cheltuit viața până la Crăciun. Dacă studiam, o făceam pentru ca să absolv odată și astfel cu atât mai curând să fie Florica a mea; dacă me rugam lui Dzeu, o făceam ca să-i mulțumesc pentru că a făcut pe Florica așa de frumoasă și cu suflet atât de bun... Și nici odată, — ve mărturisesc — nu m'am rugat cu atâta căldură și sinceritate ca atunci. Iar liniștea sufletească mi-o conturbă numai gândul la negalitatea socială ce eră între mine și ea — puțin inse apoi iarăș me liniștiam — știind că la urma urmelor eu voi fi stăpân pe soartea-mi.

V

M'am dus pe vacanțele Crăciunului acasă. Eră de atât mare frigul, eu inse nu-l simțeam. Iar când din departare am zărit satul, nimic nu-mi atrăgea privirile decât fumul ce eșiă din casa lor — și care par că-mi încălziă și mie închieturile.

A doua zi de Crăciun veni și ea la noi. Aveam niște oaspeți, servitoarea ne eră bolnavă, a rugat-o deci mama să-i ajute la fiert. Atunci iarăș am povestit multe, i-am adus aminte de lucruri ce ea și le uitase de mult, de clipe din copilăria noastră, din cari nici una nu uitasem, cu toate că de altă-dată me făceam că nimic nu-mi mai aduc aminte de atunci.

Seara după cină intră servitorul în casă cu fluerul, eră flueraș bun — și începū a cântă din el, cât mare trebuia să fie frigul — ea să nu țî-se aprindă călcăiele după joc. Și eram chiar potriviți. Cei doi oaspeți ai mei își înșfăcară câte-o copilă, unul pe sora mea, celalalt pe o verișoară de-a mele — asta din urmă fată mare — ce tocmai venise la noi pe serbători — și mân-o teteo pe invărtită. Eu steteam într'un colț și priviam cu nesaț la Florica, ce privia de lângă ușe pe jucători.

Mama mea, buna mea mamă, veni la mine și me imboldi zicându-mi :

— Da tu, mutule, ce stai cu mânilor n'șolduri? Du-te. ia pe Florica la joc, dacă n'ai alta!

M'am dus. Am prins-o de mâni, am invărtit-o pe subt mână și am strins-o binișor la piept, cât îi simțiam sinul cum se ridică și inima cum îi bate — și am jucat-o de tot apă am făcut-o. Eram atăta de infocat, cât imi uitasem de cuvintele mamei „dacă n'ai alta“, cari imi trecură ca un fier roșu prin închieturi — și cari imi increțiră pe câteva clipe fruntea. Am vorbit multe în decursul jocului — de cari acum inderșert imi zdrobesc capul să-mi aduc aminte.

Am petrecut-o mai târziu acasă, ținându-o strins de mână în tot drumul, fără de a-i zice o vorbă măcar, afară de obicinuitul „Seara bună“. Eram atât de gândurit — neegalitatea socială dintre noi imi sfărmă mult capul. I-aș fi spus că mi-e dragă ca ochii din cap — me temeam inse că nu me va înțelege, ori că va conchide la intenții necurate din parte-mi.

— O, de ce nu-s și eu ca ea, — gândiam atunci — eu câtă ușurință i-aș putea desvâli acum întreg focul ce me arde...

VI

După Crăciun m'am bolnăvit. Aveam ceva reumă la spate, o lună am zăcut în pat. La suflet, la suflet, acolo eră reuma mai puternică! Pe Florica n'am mai văzut-o până în vacanțele Paștilor. Atunci, în vinerea sfintelor patimi a Mântuitorului — și a crudelor patimi a sufletului meu, veni la mine să-i dau o luminiță s'o aprindă de seară la biserică. I-a-m dat, cum să nu-i dau? A doua zi de Paști imi aduse un ou roșu, drept mulțămintă pentru luminuță. L-am mâncat, iar cogile le-am mărunțit și până astăzi le păstrez pe pieptul meu*...

Aici Ignatie își desvâli pieptul — și scoase din sin un săculete ce-i atărnă pe piept — și despre care toți credeau că-i scapular, — îl desfăcū și ne arată o pulvere mărunță, roșie și albă, îl închise apoi iar — sărută săculetele lung-lung — apoi continuă.

VII

Doi ani de-a rândul, puțin am mai vorbit cu ea, dar nici odată nu i-am destăinuit durerile mele. Am întâlnit-o inse de nenumerate ori — dar afară de binețele obicinuite — doar vre-un clișit de ochi dacă eră între noi. În astă vreme avuse patru pețitori, toți fure respinși.

VIII

Astăvară am întâlnit-o pe cărăruia ce duce la viile domnești. Nu i-am dat nici binețele obicinuite — fără am strins-o de mânilor ei reci, am privit-o țintă în ochi și așa privindu-ne am stat multă vreme. Atăta eră de palidă — poate a suferit. Nu găsim cuvinte s'o întreb ce are — într'un târziu rupse ea tăcerea :

— Unde te duci?

— Me duc unde vrei tu, Florico, — i-am respuns eu neștiutor de mine.

Și ochii ei atuncea erau atât de strălucitori!

— Eu me duc în fața viilor, m'asteaptă acolo tata! — imi zise ea, dându-mi prin asta să înțeleg, că n'ar strică dacă mi-aș câtă de drum.

IX

A trecut și vara asta, ultima vacanță din viața mea clericală. Iarăș am intrat în seminar, și am suferit mult!...

Pe toți sătenii ce veniau de la noi la oraș, îi întrebam ce mai e pe la noi, imi eră teamă să nu se mărite Florica. Mi-au spus că se fac ospețe multe, de ea inse n'au pomenit.

Și când mai erau trei săptămâni până la Crăciun, am întâlnit în piața orașului pe o soră de a ei. Am întrebat-o și pe ea de noutăți — și ea mi-a spus! Mi-a spus că Florica a mai avut un pețitor, un fiior frumos și chipeș... și că l-a respins și pe acela. Mi-a spus că părinții ei o ocăresc mereu — și că o vor da cu de-a sila, pe loc ce va trece Boboteaza, dacă se va însănătoșă până atunci.

— E doară bolnavă? am întrebat eu.

— E bolnavă, imi respunse, și nu știm ce boală are. E slabă ca o scândură.

— Tușeste?

— Din când în când!

— Săraca! Spune-i să bea mereu lapte fierbinte!

După aceste pe loc m'am dus în seminar — și acolo am plâns mult, mult!...

X

Est-an am avut niște serbători dureroase. Erau aducerile aminte de acumu-s trei ani, cari imi pricinuiău atăta durere. Sosise anul nou. După liturghie, tatăl meu se duse la o bolnavă cu sfânta cuminicătură. Când se întoarse, vorba cu care deschise ușa a fost :

— Sermana fată!

Am înțeles totul. Am ieșit la uliță și am plecat pe Gruiu la deal. Pe drum m'am întâlnit cu sora Floricăi, ce venia într'un suflet — și se oprî în fața mea și-mi zise :

— Vino la noi!

Peste câteva clipe am intrat în casa lor. Ma-

mă-sa ședea pe un scaunel lângă vatră și plângea. Tatăl seu ședea îngândurit, cu cotul răzâmat pe masă. Iar pe patul din fund, dintre perne se ivia capul palid și slab al Floricăi, cu ochii, cu comoara ei de ochi — băgați afund în orbite, cu părul despletit și imprăștiat prin întreg patul ca un val bogat de aur. Când me văzui, se ridică în coate și me privi pierdută. M'am apropiat de pat, i-am prins capul în palme — și mi-am lipit apoi buzele de fruntea ei rece, de ochii ei, atât de frumoși odată, de părul ei bălai, și — pe urmă — de buzele ei supțiri și vinete. Și am plâns mult — și ea a plâns; și lacrimile mele se topiau într'ale ei... Nu știu cât oi fi stat lângă ea, știu inse că m'am dus pe întunecacasă. Și m'am culcat și n'am dormit. A doua zi de dimineață, iar m'am dus. Florica trăgea de moarte, mamă-sa îi ținea lumina.

În lupta ei cu moartea m'a văzut și mi-a făcut semn să me apropii. Am luat-o în brațe, i-am dat ultimul sărut — și i-am șoptit: — Florico, lumina ochilor mei, îmi ești dragă, Florico, luceafărul vieții mele, numai tu-mi ești dragă!

A zimbet par că beată de plăcere — ultimul zimbet, apoi... lumina ochilor mei... s'a stins...

Acuma înțelegeți, dragi prieteni, de ce ve pă-răsesc! O, nu, O, nu mai este nime ca Florica. Numai pe ea am iubit-o eu adevărat, numai ea m'a iubit. O lume fără de ea — nu e lume, e numai o palidă copie a ei. Nime nu poftescă de la mine să trăiesc într'o copie de lume, fără ea, fără ochii ei albaștri, fără părul ei bălai, fără gurița ei zimbitoare, fără dragostea ei, fără dragostea ei!

Departa de sgomotul lumii, între zidurile reci și învechite ale mănăstirii, acolo m'oi duce, acolo voi petrece câte zile oi mai avea, cu gândul de-a pururi la Florica. Acolo voi ruga pe ziditorul cerului și al pământului, pentru ea, pentru sufletul ei bun și nobil. Iar lacrimile ce le vărs acuma — adaugă Ignatie lăcrămând — lacrimile ce le vărs acuma, sunt *cel din urmă prinos*, ce-l aduce Floricăi „cel mai smerit între clerici“ de pe pragul mormântului...

*

A doua zi Ignatie nu mai eră între noi. „Cel mai smerit între clerici“ devenise „cel mai smerit între noștii mănăstirii.“

Teodor Lazar.

Toma D'Alemoș.

Baladă populară.

I

Vine, Doamne, cine-mi vine,
Vine Toma D'Alemoș
Tocmai din Țara-de-jos.
El nu vine,
Cum se vine,
Ci cu murgul buestrând,
Trăgând recoare și vânt.
Unde Toma ajungea,
Acolo se zăgînd,¹
La fântâna cu cinci ulmi,
Cu cinci ulmi dintr'o tulpină,
Ca cinci dește² de la-o mână.
Acolo că-mi odihniă,

Se opriă, se așeză. ² Degete.

Prânzul și-l făcea,
O ploscă scotea
De-o vadră și cinci oca¹.
Și 'n sus Toma se uită.
Dar pe nime nu vedea,
Și din gură cuvântă:
— „Închinare-aș, și n'am cui,
Închinare-aș murgului,
Dar murgul e vită mută
Și nu știe să-mi răspundă;
Închinare-aș armelor,
Armelor și lemnelor,
Dar armele-s feră reci,
Printre ele-s lemne seci.“
Și Toma ce mai făcea?
Ochii 'n sus îi ridică,
La Dumnezeu se rugă,
Și ulmilor închină.
Ulmii lui se aplecau
Și frumos îi mulțămiau.

II

Toma de prânz s'apucă;
Dar la el cine veniă?
Veniă Manea câmpilor,
Stăpânul pădurilor,
Dragălețul fetelor,
Iubitul nevestelor.
Când la Toma că-mi sosiă,
Toma plosca ridieă,
Lui Manea să bea i da.
Și lui Manea închină.
Până Toma închină,
Manea cuțitul scotea,
La Toma se repeziă,
Pe sub foale mi-l tăiă,
Mațele i le vărsă,
Și la fugă o udă. —
Toma, dacă se vedea,
Cu mâinile ce lucră?
Mațele și le-astringea,
În foale și le puneă,
Și murgului porunce:
— „Murgule, murguțul meu,
Să-ți ajute Dumnezeu,
Tot nainte să-mi apuci,
La măicuța să te duci...
Când măicuța m'ar vedea,
I-aș grăi, murgule, — așă:
Manea, Manea, cănele,
Mi-a mâncat puterile,
Tălhărește m'a tăiat,
Și pe câmpuri m'a lăsat!“

Murgul acasă porniă...
Măicuța dacă-l vedea,
Foc la inimă-i cădea,
Tot pe Toma întrebă, —
Și pe câmpuri alergă,
Și cântece ridică...
Pe Toma nu-l mai află.

Spusă de moș Iancu Roșcobanu, agronom din Borlovenii vechi, în Banat. Comunicată de elevul R. Boldea. — Variante: Alecsandri, Poezii pop. pag. 72: Teodorescu, pag. 581 „Toma Alimos“. — Deosebire însemnată: Toma D'Alemoș, din balada noastră, moare spintecat fără să-și poată răsbună asupra lui Manea. În variante Manea e omorît de Toma.

E. Hodoș.

¹ Se zice în plural: „oche“, în sing.: „oca“.

SALON.

Unui prieten dela București.

Iubite frate,

Scriindu-mi despre adunarea din Brad a Societății pentru fond de teatru român, me întrebi: unde avem noi Românii de dincoace de Carpați teatru nostru național?

De n'aș cunoaște sentimentele tale de Român verde, care pe noi cei de aici ne iubești cu căldura dragostei nesfârșite, ar trebui să me supăr, luând întrebarea ta drept satiră înțepătoare. Dar te cunosc și știu că cuvintele tale, departe d'a avea intențiunea unei batjocure, sunt expresiunea interesării calde și sincere.

Dacă inse n'am cuvânt să me supăr, cu atât mai adânc trebuie să me cuprindă intristarea. Întrebarea ta îmi deschide o perspectivă posomorită, unde nu văd decât întunecime și chaos. Ea îmi spune: „iată cât de puțin ve cunoaștem noi Românii din Regat. Nu știm nici macar atâta, că voi n'aveți un teatru național“. Și inima mi se umple de o durere nemărginită. Și durerea mea devine și mai mare, bine știind că nu ești singurul care nu ne cunoști de loc; că mulți, foarte mulți, aș putea zice aproape toți, ne desconsiderați cu desevărsire:

În tot anul am deosebita plăcere să petrec la București o lună de zile. E bine, în timpul acesta de multe ori bărbați din elita culturală îmi adresează niște întrebări privitoare la Românii de dincoace, atât de ciudate, că — vorba noastră — părul mi se face măciucă.

Poți să numeri pe degete pe aceia de dincolo, cari ș-au dat osteneala să vină pe la noi, să ne studieze și astfel să ne cunoască sau cari de acasă petrec cu luare aminte situația și desvoltarea noastră. Restul habar n'are de ceea ce se petrece dincoace de munți.

Cunoașteți de rost toată literatura franceză, urmăriți cu încordată atențiune tot ce se întâmplă în Franța, aplaudați acolo cu entuziasm pe toți artiștii mari și mici, sunteți à jour relativ la toate nimicurile ce privesc cronică zilnică pariziană: dar, în sborul voiajului vostru spre Evropa, nu ve opriți o clipă doue să ne stringeți mâna, să ne încălziți cu dragostea voastră, să ne ziceți o vorbă dulce, să ne primiți ospitalitatea sinceră, să studiați calitățile și instituțiile noastre, să cunoașteți stăruințele ce facem pentru înaintarea intelectuală. Treceți nepăsători prin dealurile și văile noastre. Dorul nostru nu ve oprește, doina noastră nu ve atrage, dansul nostru nu ve înșiră în horă.

Lipsa cunoașterii a și produs roade: o mulțime de informațiuni superficiale și de multe ori ridicule.

Ceea ce apare și mai dureros, este disprețul cu care figura Românilor de dincoace se prezintă lumii de dincolo. Autorii de piese de teatru, dacă au nevoie de vr'un personaj ridicol, pervers și stupid:

nu se sfiese a impune rolul acesta unui Român ardelean.

Am avut nespusa durere să asist la Teatrul Național când s'a reprezentat o localizare în care rolul prim eră al unui primar hăbăuc. Localizatorul, de sigur spre a intra în voia lumii din sală, a travestit personajul într'un Român transilvănean. Cu umbletu-i greoiu, cu vorba-i trăgănată, cu toată atitudinea sa nocioplită, actorul — pardon! artistul — care l-a jucat, a stors aplauze nesfârșite. Toată sala ridea de prostia Românilor ardelean.

Eu, revoltat, me retrăsei în fundul logii să nu văd acest spectacol grețos, unde frații liberi rid de frații lor de peste hotare.

Și în clipele acele imi închipuiam ce s'ar petrece la Budapesta dacă direcțiunea ș-ar permite a se reprezintă în Teatrul Național maghiar o piesă care ș-ar bate joc de maghiarii din altă țară. De sigur, sentimentul național atât de violent atacat, ar huidui la moment și pe localizator și pe actori. La București lumea a ris cu haz.

În alta piesă, asta de Gogol, figurează și un funcționar de poștă defraudant. Localizatorul, a crezut cuviincios să pună și în rolul acesta un Român transilvănean. Și dacă v'aș spune numele localizatorului, v'ați uimi — cum m'am uimit și eu — că un frunțas al Ligei a putut să ne facă acest persiflagiu.

Mai este o piesă. Asta originală. De un ilustru, al cărui nume îl pronunț cu respect și de aceea nu-l voiu destăinui. E bine, acest ilustru a găsit că este nu numai cu haz, dar în acelaș timp și românesc, a creă în lucrarea sa o figură prin care să-și bată joc de Românul transilvănean.

În fața acestor aparițiuni meschine, indignațiunea nu are destul de grave cuvinte de reprobare. Și cu tot dreptul putem să întrebăm: Ce fel de Români sunt aceia cari își permit să insulte astfel pe frații lor? Asta e menirea autorilor și localizatorilor? Teatrul Național s'a fondat pentru persiflarea unei părți frunțase a elementului românesc?

Cu dragă inimă ne ducem toți cei de din dincoace la reprezentațiile Teatrului Național din București. Așteptăm ca acolo să ni se înalțe sufletul, să avem desfătarea ce ofere arta română și să ieșim cu impresiuni delicioase, cari ne înveselesc flința și ne înalță în sferile fericirii. Dar poate-se închipui o desamăgire mai sarbădă, o situație mai penibilă: decât ceea a unui ardelean, care a mers cu dorul inimii la Teatrul Național și i s'a dat să asiste la o astfel de reprezentație?

Aceste observațiuni nu privesc conducerea actuală. Am voit numai să constatez că lipsa cunoașterii noastre ș-a scos capetele și pe scenă. Sperăm că ele nu se vor mai arată.

Dacă ne-ați cunoaște, nu ar fi rătăcit pe scenă astfel de caracterizări perfide. Dar câți au studiat dintre voi situația în care ne aflăm? Aveți vr'o idee despre organizarea bisericilor noastre? Știți starea învățământului nostru: câte gimnazii, câte alte școli medie și primare, urbane și rurale avem? Aveți cunoștință despre societățile noastre culturale? Știți ce este Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român? Societatea pentru fond de teatru român? Aveți cunoștință de mișcarea culturală a clerurilor noastre, de conferențele preoțești? Ați cețit despre Reuniunile noastre de învățători și despre adunările lor generale? Știți că la Sibiiu se înfin-

țază Casa Națională și că în curând se va deschide Muzeul etnografic-istoric? Ați petrecut cu interesare crearea reuniunilor femeiești și înființarea școlilor de fete pentru cultura mai naltă în centrele românești? Știți —

Dar nu mai urmez. Aș putea îngrămădi o mulțime de întrebări de acestea, la cari — afară de câțiva, prea puțini — n'ați putea răspunde decât negativ.

Cum ne-ați cunoaște, dat fiind faptul că nu veniți decât la Băile Erculane, unde umpleți colanadele cu conversație franțuzească și unde — ca astă vară — trageți câte un chef de înfrățire româno-maghiară; dar în Cour-Salon, unde în fiecare seară se cântă și un dans românesc, nici odată nu dansați românește.

Sau veniți până la Brașov. Dar mai departe nu străbateți, căci mai încoace — vorba delicată a unei conferențiere de la Ateneu — miroasă a slănină.

Iată, iubite frate, sumedenia de observații ce mi-a sugerat întrebarea ta. Ți-le-am spus sincer, fără încunjur, căci adevărul numai așa se poate spune. Ești mult mai bun Român decât să nu recunoști că am dreptate; mult mai bun prieten decât să te supere sinceritatea mea.

Îți mulțumesc că mi-ai dat privilegiul să spun odată în privința aceasta tot ce am avut pe inimă. Și le-am spus.

Încât pentru întrebarea ta, că unde avem noi teatrul nostru național, îți răspund:

— Pretotindeni și nicăiri. Pretotindeni unde dorul va pofti Templul Thaliei Române și nicăiri unde oarba neștiință nu ne va deschide porțile.

Îți string mâna frățeste!

Iosif Vulcan.

Brad, 25 septembrie 1904.

Doamnei

Constanța Hodoș.

Serisoarea dvoastre ne-a renoit una din cele mai frumoase amintiri dela serbările din Brad a Societății pentru fond de teatru român.

Reușita dramei „Aur“, credem, că a fost punctul de culminație în programul serbărilor.

Dacă ne-a succes a mișcă cu ea și a mulțumi un public atât de însemnat, aceasta o datorim, în prima linie, netăgăduitei valori a dramei.

Cum eră să ne *posomorească* numai lucrarea dvoastre?

Posomorîți cum am fi putut produce o emoțiune atât de vie?

Ne cereți să ve spunem, cari scene ne-au legat interesul mai mult și cari pagini ne-au emoționat mai adânc?

Ca să ve putem răspunde, ar trebui aproape să ve recităm cartea.

Persoanele din „Aur“ sunt atât de mult *oameni*, încât ca și captivați ne-am dat în rolele lor. Probe complete n'am avut, decât doar 6 și numai la cea din urmă a azistat și artistul Bârsan. Totuș puternica acțiune a dramei ne-a legat așa, că jocul nostru a fost nesilit, natural. Vocile unora, mai ales în actele dinti, nu se auzieau destul de bine, dar pă-

șirea, mimica, accentul, întreagă acțiunea ne-au fost simțite și *adevărate*, iar publicul a ramas cucerit dela scena întii și interesul i-a mers crescând până la urmă.

Am jucat în multe piese, dar v'o mărturisim, așa însuflețiți ca acum n'am fost. În fața noastră sta cel mai ales și mai mare public, la care ne-am putut aștepta; iar noi aveam să dăm scene din trecutul furtunos al poporului nostru, redate cu atâta măiestrie de o fiică a Zarandului nostru.

Nemăsurat de mult am regretat și regretăm, că n'ați fost în mijlocul nostru. Bucuria noastră și însuflețirea n'ar fi cunoscut hotară.

Să nu ve supere observarea unui raportor, care a scris: „noi căutăm relevare sufletească“. Bunul amic n'a înțeles, că „Aur“ nu ar da relevarea sufletească, ce o cerem dela o adevărată dramă. El a vrut să zică, că a fost o parte din public — pătura, pentru care mai ales se țin asemenea adunări, — care până acum n'a mai azistat la drame, ba foarte rar și la altfel de reprezentații. Pentru acest public poate eră mai nimerită o ușoară comedie. — Dar și acest public numai la început a fost puțin neorientat, — după aceea ne-a înțeles și el.

Fericiți, că prin drama „Aur“ am ridicat așa mult nivelul serbărilor dela Brad și mândri, că autoara ei, — o fiică a ținutului nostru, — se relevează printre cei dintii scriitori dramaticei ai noștri, — rugăm pe bunul Dzeu să ve inspire a ne mai da multe lucrări de valoarea dramei „Aur“.

Pentru diletanții din Brad

al dvoastre devoat:

„Ion Bisorea“.

TEATRU ȘI MUZICĂ.

Reprezentăția teatrală din Brașov, dată în duminica trecută, pe care am anunțat-o în numărul trecut, a reușit foarte bine. Dl Z. Bârsan care a condus aranjamentul a fost felicitat călduros din toate părțile. În piesa primă „Steaua mea“ de Scribe și tradusă de dl Z. Bârsan, au jucat dna Maria Gr. Popescu, dșoara Miți Munteanu și dnii Sofronie Roșca, Victor Braniste și Z. Bârsan; în a doua, „Noaptea de octombrie“ de Musset, tradusă de H. G. Lecca, dșoara Lucia Bogdan și dl Z. Bârsan; în a treia, „Steaua“ de Gill și Richepin, tradusă de Radu D. Rosetti, dșoarele M. Muntean, Lucia Bogdan și dnii Z. Bârsan, Comanescu.

Serbarea Ștefan-cel-Mare la Teatrul Național. Dna Elena Sevastos a prezentat direcțiunei Teatrului Național din București: Ștefan-cel-Mare în munții Vrancei, dramă istorică. Comitetul teatral va alege din drama dnei Sevastos, „Cuib de șoimi“ de dl I. C. Bistrițeanu și „Domnița Olena“, de dl Ludovic Dauș, pe cea mai bună, pentru festivalul ce va avea loc în luna decembrie, la Teatrul Național, în prezența regelui și reginei pentru amintirea morții lui Ștefan-cel-Mare.

Concert în Hunedoara. Corul Reuniunii femeilor române din Hunedoara a dat la 9 octombrie concert, cu prilejul adunării despărțământului Asociațiunii. Corul mixt a cântat diverse compoziții de Dima și T. Popovici, o domnișoară a declamat și un dn a cântat solo de bariton. După concert a urmat dans.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Jubileul școalelor din Blaj. Anul acesta se împlinesc 150 de ani de când s'au deschis primele școli românești în Blaj. Eră vorba ca acest mare eveniment să se serbeze precum merită. Acum cetim în „Unirea“ că în vederea mizeriei mari, ce bântue poporul românesc, serbările iubilare s'au amânat. Regretăm din toată inima acesata amânare.

Episcopul din Lugoj la Roma. Afăm din „Drapelul“ că Pr. Ssa episcopul dr. *Vasile Hossu* din Lugoj a plecat la Roma spre a-și face reverința la Ssa Papa Pius X.

Conferințe preoțești în Bihor. Conferințele preoțești puse în practică prin I. P. S. Sa Dl arhiepiscop și mitropolit Ioan Mețian încă pe vremea când eră episcop în dieceza Aradului, în timpul din urmă au luat un avânt mai mare — pe teritorul consistorului ort. român de Oradea-mare — prin sistemul introdus de Pr. C. Sa dl vicar eppesc V. Mangra, care a dispus pe cale circulară — ca în conferințele ce se țin în fiecare protopopiat, să se facă disertațiuni de preoții cei mai isteți și inteligenți. Disertațiunile toate, din fiecare protopopiat se vor subserne consistoriului, care apoi — după o censură minuțioasă — va publică cele mai bune, în organul diecezan „Biserica și Școala“. Temele ficsate din partea consistoriului, sunt următoarele: 1. Cum să tracteze preotul cu poporeni, ca să-și asigureze încrederea și iubirea lor în toate împrejurările? 2. Cum să pregătească și să tracteze preotul pe poporeni și la sf. mărturisire, ca să îndrepteze și îmbunătățească viața lor religioasă-morală? 3. Datorințele preotului în jurul școlii și pentru înaintarea învățământului, espuse pe baza regulamentelor congresuale-sinodale și a ordinațiunilor consistoriale. Toate trei temele sunt de o deosebită importanță. — *Prima conferință*, la care a asistat ca ascultător și Pr. C. Sa dl vicar eppesc V. Mangra, s'a ținut în Oradea-mare la 29 septembrie n. a. c. sub prezidiul dlui protopop Toma Păcala, alegându-se notar al conferinței preotul din Vecherd Traian Nagy. După deschiderea conferinței, care a fost precedată de sf. liturghie împreună cu chemarea Duchului sfânt, și după constatarea prezenței — au fost de față 44 preoți, absenți 2 — primul conferențiar Andrei Horvath paroc în Velența Ȑrăzii, și-a cetit disertațiunea despre tema primă „Cum să tracteze preotul cu poporeni ca să-și asigure încrederea și iubirea lor în toate împrejurările?“ A doua disertațiune nu s'a cetit, iar a treia: „Datorințele preotului în jurul școlii...“ a cetit-o preotul din Parhida Mochiu Vancea. Conferința începută la 8 ore dim. s'a terminat abiă la orele 2 d. m. După conferință preoțimea a luat masă comună la otelul „Arborele verde“, imprăștiându-se fiecare la ale sale pe la orele 4½ d. m. Convingerea noastră este, că conferințele ținute conform planului chibzuit de Pr. C. Sa dl vicar V. Mangra, vor avea rezultate îmbucurătoare. — *A doua conferință* s'a ținut în Tinod — protopopiatul Peștes — la 6 octombrie n. a. c. la care a luat parte dl vicar V. Mangra asistat de referentul consistorial Andrei Horvath. A presidat admin. protteral Iosif Moldovan. Și aici s'a procedat ca la Orade. Disertanți au fost preoții Samuil Iacob, V. Lăpuștean și G. Morarescu. După conferință, care a durat până la 1½ ore d. m. preoțimea a luat masă comună în Aleșd. Prezența preoților —

au fost de față afară de 2, toți, — a avut efect asupra streinilor din Aleșd, întrebând toți, că pentru ce sunt atâția preoți adunați? — Acum urmează protopopiatul Tinea.

Cine va fi protopresbiter la Vârșeț. La alegerea de protopresbiter gr. or. român în Vârșeț dl Tr. Oprea a întrunit 28 voturi, dl dr. Petra Ionescu 25.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *Liviu Micșă* avocat în Deș și dșoara *Lucreția David* din Bucium se vor cunună în Abrud la 15 octombrie în biserica gr. or. — Dl dr. *Ioan Pascu* din Chichinda-mare și dșoara *Boiana Gligorovits* din Checica-română s'au logodit. — Dl *Adrian Iancovici*, absolvent de teologie din dieceza Caransebeș și dșoara *Aurelia P. Bociat* din Gradiște s'au logodit. — Dl *Ilariu Gonția* și dșoara *Silvia Roman* s'au cununat în Sibiu. — Dl *Ioan Ștefan* absolvent de teologie din Bercia și dșoara *Elena Gozman*, învățătoare în Bucium, s'au logodit. — Dl *Ioan Nossa*, absolvent de teologie din Trestia și dșoara *Anuța Curea-Marincaș* din Bogdana s'au logodit. — Dl *Dionisiu Florian*, căpitan și dna *Marianne Florian* n. Wichart, s'au cununat în Viena. — Dl *Nicolau Radu* din Șard și dșoara *Maria Pepenar* s'au cununat în duminica trecută în Bărbătești-de-sus.

Știri personale. Dna *Aurelia Pipoș*, văduva ziaristului Pompiliu Pipoș, a fost numită directoare a școlii profesionale și de menagiu „Elena Eraclide“ a primăriei capitalei București. — Dl *I. Moța* îndeplinindu-și pedeapsa de doue luni în închisoarea de stat din Cluj, pentru articolul „A murit Matia și cu el dreptatea“, publicat în „Libertatea“ din Orăștie, s'a întors acasă. — Dl dr. *Camil Velican* a făcut la 1 octombrie în Mureș-Oșorheiu censură de avocat.

Serbări la Iași. Zilele aceste se fac la Iași mari serbări, la cari asistă regele și regina, prințul Ferdinand și princesa Maria cu întreaga lor familie, mitropolitul Moldovei cu innaltul Cler, toți ministri și demnitarii terii și mulți cetățeni: Sfințirea bisericii St. Nicolae și Trei-Erarchi, clădite de Ștefan-cel-Mare și Vasile Lupu și restaurate după indemnul și stăruința regelui Carol; apoi serbarea de 100 de ani dela înființarea seminariului Veniamin Costache. Iată programul serbărilor: în 1/14 octombrie sosirea curții; la 2/15 octombrie, ora 9½ dim., sfințirea bisericii Sf. Nicolae; ora 9 seara reprezentație teatrală; 3/16 octombrie, ora 9½ dim., sfințirea bisericii Trei-Erarchi; ora 9 seara, reprezentație teatrală; 4/17 octombrie, ora 9½ dim., slujbă la mitropolie și apoi serbarea la seminariul „Veniamin“; 5/18 octombrie, ora 10 seara, plecarea curții. În cursul zilelor, înalții oaspeți vor vizită instituțiunile din oraș.

Deschiderea filialei Tinea a „Bihorenei“ s'a făcut, conform informațiunii noastre din nr. trecut, la 12 l. c. La actul acesta direcțiunea institutului a fost reprezentată prin dl dr. Coriolan Pap, membru în direcțiune și director executiv. Festivitatea inaugurării s'a început prin serviciu divin celebrat de protopresbiterul N. Roxin cu preotul Eutimiu Blaga. De față au fost toți funcționarii și bărbații de încredere, al căror nume s'a publicat în nr. trecut, afară de avocatul dl dr. Iustin Pap care n'a primit a fi

bărbat de incredere. Apoi în localul filialei s'a făcut sfeștanie, după care protopresbiterul N. Roxin a pronunțat un discurs avântat, binecuvântând instituțiunea nouă și mulțumind direcțiunii institutului pentru înființarea acestei filiale, prin care se răspunde la o dorință generală a populațiunii din acele părți. În numele direcțiunii a răspuns dl dr. Coriolan Pap, exprimând bucuria direcțiunii că poate îndeplini o necesitate simțită de poporul din giurul Tincei. După aceste a urmat conferența cu funcționari și bărbații de incredere, unde s'a cetit regulamentul filialei. Și ceremonialul deschiderii s'a încheiat. După încheiere, dirigintele filialei dl avocat dr. Andreiu Ille a intrunit la masă pe toți funcționarii și bărbații de incredere.

A murit: *Ana Adamoviciu* proprietară în Botalna la 6 octombrie.

Rugăm pe toți cei ce primesc foaia noastră, dar încă n'au răspuns abonamentul, să binevoiască a-l achita, căci abonamentele se plătesc înainte; ori — ori dacă nu voesc să se aboneze — să ne înapoeze numărul acesta, primul în treiluniul octombrie-decembrie, ca să le sistăm expedarea.

Proprietar, redactor răspunzător și editor
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296 b.)

O cumpănă de casă gratuit.

Din cauza imbulzei mari de mărfuri în magazinul meu, furnizez cu prețuri fabuloase de ieftine

mărfurile mele de argint mexican și anume:

- 6 cuțite de masă
- 6 furcițe
- 6 lingure
- 12 lingure de cafea
- 6 cuțite de desert
- 6 furcițe „ „
- 1 lingură de scos supă
- 1 „ „ „ „ țăpte
- 2 elegante feșnice de salon

46 bucăți la olaltă numai cu 6 florini 50 cruceri.

Afară de aceste fiecare cumpărător primește ca dar gratuit și cu garanță o cumpănă de casă de o putere de 12½ ch.

Argintul de Mexico este un metal alb și din lăuntru, pentru a cărei calitate primește garanță pe 25 ani. Expedarea se face sau trimițându-se banii înainte sau cu rambursă postală din magazinul european.

Auffenberg József

Budapest VI, Huszár-utza 6/F sz.

Pentru 5 coroane

trimit 4½ chile (cam 50 de bucăți) de

SĂPUN DE TOALETĂ

din flori de trandafir, lilie, iorgovan, viorele, rezeda, iazmin și lacrimioare. După primirea banilor sau cu rambursă postală, expedază

AUFFENBERG JÓZSEF

7-12

Budapest VI, Huszár-uteza 6/F sz.

!DEOSEBIT NOROC LA TÖRÖK! Neîntrecut

este norocul, care a favorizat Principala noastră colectură. În timp scurt am plătit onorațiilor noștri cumpărători ca câștiguri mai bine de 17 milioane coroane; între altele

cele mai mari câștiguri

Deci recomandăm a participa la loteria de clase, care are cele mai mari șanse de câștiguri în toată lumea. În a 15-a loterie de clase care urmează, din

110.000 losuri se sortesc 55.000

cu câștiguri de bani, în total în enorma sumă de

14 milioane 459.000 coroane

în timp de 5 luni

Câștigul principal în cazul cel mai norocos:

1.000.000 coroane.

Special un premiu cu 600.000, un câștig à 400.000, 1 à 200.000, 2 à 100.000, 1 à 90.000, 2 à 80.000, 1 à 70.000, 2 à 60.000, 1 à 50.000, 1 à 40.000, 5 à 30.000, 3 à 25.000, 8 à 20.000, 8 à 15.000, 36 à 10.000 și încă multe altele; la olaltă 55.000 câștiguri și premii în valoare de 14.459.000 coroane.

Prețul losului original pentru clasa I face conform planului:

Pentru o optime	(1/8) fl. — 75	saŭ	coroane	150
„ „ pătrime	(1/4) „	150	„	3.—
„ „ jumătate	(1/2) „	3.—	„	6.—
„ un întreg	(1/1) „	6.—	„	12.—

și se trimite pe lângă rambursă sau achitarea înainte a prețului. Planuri oficiale gratuit. Comandă pentru losuri originale rugăm a trimite până în

24 octombrie an. c.

cu incredere și direct la adresa noastră.

A. Török & Co.

Cea mai mare vânzare în detalii din Ungaria pentru loterie de clase. **Budapesta.** Secțiunile loteriei de clase ale colecturii noastre principale sunt: Centrala: **Theresienring 46/a.** 1. Sucursală: **Waltznerring 4.** 2. Sucursală: **Museumring 11.** 3. Sucursală: **Elisabethring 54.**

Dlul **Török & Co.,** Budapesta. (1-6)

Scrisoare de comandă (de tăiat)

Ve rog să-mi trimiteți _____ los original clasa I a loteriei ung. reg. priv. de clase, dimpreună cu un plan oficial. Suma în coroane _____ { a se încasa prin rambursă } Rog a șterge ce nu convine.

Adresa precisă _____